

De verhouding tussen natuurbehoud en bosbouw

Bosbouw en natuurbehoud hebben een lange gemeenschappelijke geschiedenis, maar ze hebben ook een reeks van misverstanden gemeen. Beiden hebben zich steeds in een maatschappelijke context ontwikkeld. Dat wordt zowel door bosbouwers als door natuurbeschermers graag vergeten.

Tegenwoordig zijn natuurbeschermers verenigd in organisaties, die ten dele grote invloed hebben. Er is daarbij een vloeiende overgang tussen natuur- en milieubeschermingsorganisaties. Een daarmee vergelijkbare organisatie voor de bosbouw in Duitsland is de "Schutzgemeinschaft Deutscher Wald". Deze organisatie is echter maatschappelijk niet erg invloedrijk en politiek tamelijk conservatief. Robin Wood is, zoals de Engelse naam al aangeeft, vanwege zijn soort acties en doelstellingen het beste met Greenpeace te vergelijken.

Natuurbehoud in het bos begon op een praktische manier met de bescherming van vogels (holenbroeders) en mierenbulten. Dat betekent dat er soorten beschermd werden: de zeldzame, de geliefde of de nuttige soorten. Een bijzondere status hebben de soorten, die onder de jacht en de jachtwet vallen. In Duitsland hebben ook de "Rode Lijsten" veel betekenis gekregen. Later kwamen de begrippen habitat, biotoop en landschapsecologische verbinding in de discussie naar voren. Als voorbeeld van deze verandering kunnen de "oude

bomen groepen" (Altholzinseln) dienen, die in Hessen blijven staan bij de oogst van kaprijpe beukenopstanden. Ondertussen zijn we aangekomen bij de bescherming van processen. Procesbescherming houdt in, dat gehele ecosystemen zoveel mogelijk gevrijwaard moeten blijven van invloeden, die hun eigen karakteristieke ontwikkelingscycli kunnen verstoren.

Competentie problemen

Vanuit de bosbouw ontstaat er een toenadering, door het duurzaamheidsbegrip ook op ecosystemniveau te gaan zien. Oorspronkelijk ging het bij dit begrip immers louter om een strategie ten aanzien van de houtmassa. Tenslotte hebben de enorme stormschades van de orkaan van 1990 (80.000 stère stormhout) de natuurvolgende bosbouw een behoorlijke duw in de rug gegeven. In de discussie over natuurbehoud en bosbouw wordt door veel bosbezitters en bosbouwers het niet geheel onomstreden ar-

gument gebruikt dat "bosbouw de meest natuurlijke vorm van landgebruik is". Als we kijken naar de CO₂-problematiek en het gebruik van vernieuwbare hulpbronnen klopt dit ook wel. Maar van de andere kant ontbreekt bij veel bosbouwers de biologische kennis, om te kunnen beoordelen welke gevolgen het klassieke bosbouwkundige handelen heeft op de levensomstandigheden van planten en dieren. Een voorbeeld hiervoor is het dode hout. Alle processen die met het verval, de afbraak van organisch materiaal verbonden zijn, zijn voor het natuurbehoud een punt van groot belang en zorg; in de bosbouw wordt er echter nauwelijks rekening mee gehouden of ze worden negatief beoordeeld. Het was immers zaak het hout te gebruiken en niet om het te laten verrotten. Een vooruitstrevende bosbouwer heeft echter tegenwoordig ook zijn dode hout in het bos. Door meer kennis van ecosystemen in het bosbouwkundige denken te integreren, kunnen

heel wat meningsverschillen tussen bosbouw en natuurbehoud uit de wereld geruimd worden.

Reservaten

Ofschoon er in beginsel overeenstemming is over de noodzaak van natuurbehoud en ecologisch denken, ontstaat er discussie bij het in de praktijk brengen ervan en de omvang van de natuurbehoudsmaatregelen, zoals bij grootschalige beschermingsgebieden zoals Nationale Parken en Biosfeerreservaten te zien is. Terwijl tijdens de vereniging van Duitsland maar liefst vijf nationale parken in de voormalige DDR konden worden aangewezen, werd het streven om in het noordelijke Zwarte Woud een nationaal park op te richten ook afgewezen door het Staatsbosbeheer van Baden-Wurtemberg. In het algemeen laten natuurbehoudsmaatregelen zich het eerste doorvoeren in het staatsbos, vooral als het kleinschalige zaken gaat. Ook op dit punt bestaan echter verschillen. Terwijl sommige landen van de bond een biotoopkartering uitvoeren (gedeeltelijk met een daarop volgende waardering), wordt dit in Beieren afgewezen. Men vreest, dat als gevolg van de kartering sommige gebieden bij de landelijke bosdienst worden weggehaald. Veel bosbouwers vrezen ook, dat in de bosdienst functies worden opgeheven, die dan aan de natuurbehoudsdienst te beschikking worden gesteld.

Beheersovereenkomsten

Tegen de inrichting van een biosfeerreservaat Rothaargebergte verzetten zich vooral de betrokken particuliere bosbezitters. Beheersovereenkomsten zouden hier de angel uit het vlees kunnen halen. De bosbeheerder sluit een overeenkomst, op grond waarvan hij tegen een vergoeding afziet van (een deel van) de houtoogst, of tegen betaling bepaalde natuurbe-

heersmaatregelen uitvoert. In de landbouw zijn beheersvergoedingen voor heel wat boeren een betrouwbare bron van inkomsten geworden. Beheersvergoedingen zouden in elk geval de kosten zichtbaar maken, die met natuurbehoud gemoeid zijn. In het particuliere bos zouden beheersovereenkomsten de gemeenschappelijke noemer kunnen zijn, waaronder natuurbehoud en bosbouw bij elkaar te brengen zijn. We kunnen er vanuit gaan, beheersovereenkomsten als instrument voor natuurbehoud bij de aanstaande vernieuwing van de natuurbeschermingswet verankerd zullen worden. In hoeverre het bos te maken krijgt met aanwijzingen ten gevolge van de Habitatrictlijn van de Europese Gemeenschap is nog niet te overzien. De voorstellen voor deze gebieden moeten dit jaar ingediend worden.

Voorbeeld of vergissing

In het afgelopen jaar heeft Greenpeace internationale criteria gepubliceerd, die voor alle bosregio's in de wereld moeten gelden. Het stadsbos van Lübeck zal spoedig volgens deze criteria beheerd worden. De lijst van Greenpeace bevat ten dele eisen, waaraan

vanuit het huidige bosbouwkundige begrip toch al voor een groot gedeelte voldaan wordt. Daarbovenop moet ook het niet-ingrijpen in de toekomst onderdeel uitmaken van het beheer, als het bos als ecosysteem door ingrijpen schade zou kunnen leiden. Ongestoorde referentiebossen voor ieder bostype moeten de maatstaf leveren, waaraan het beheer ontworpen en getoetst kan worden. Het ideaal beheerde en gebruikte bos ziet er dan zo uit als het referentiebos (alleen theoretisch, praktisch niet mogelijk). In dit verband duikt dan ook weer de oude eis van de natuurbehoudsorganisaties op, om 10% van het bos aan het gebruik te onttrekken. Op dit moment is ongeveer 2% van het bos in Duitsland als beschermingsgebied aangewezen.

Hoe ook de voorstellen of eisen luiden, een tegenspraak kan niet uit de weg geruimd worden: bosbouw bedrijven betekent onontkoombaar het vormgeven en beïnvloeden van natuurlijke processen. Maar dat is eigenlijk een probleem van het natuurbehoud: gote delen van de gebieden die de natuurbeschermers het behouden waard vinden bestaan uit een cultuurlandschap, dus ook niet puur natuur.